

СИНЕРГІЯ ТА ДІЄВІСТЬ ФІСКАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Досліджено особливості функціонування податку на доходи фізичних осіб як основної податкової складової фінансування місцевих видатків. Проведено оцінку фіскального потенціалу цього податку. Запропоновано напрями підвищення результативності та фіскальної ефективності особистого прибуткового оподаткування в Україні з урахуванням європейського досвіду.

Ключові слова: *фіскальний потенціал, податок на доходи фізичних осіб, податкові фінанси, бюджетні ресурси, місцеві бюджети.*

Із запровадженням у 2001 році Бюджетним кодексом України чіткого розмежування доходів між рівнями бюджетної системи, основним податковим джерелом наповнення місцевих бюджетів став податок на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО). Законом України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22.05.2003 року № 889-IV, який набрав чинності з 01.01.2004 року, було реформовано механізм оподаткування доходів громадян; зроблено перехід від прогресивної шкали оподаткування до єдиної пропорційної ставки податку; з метою державної підтримки незахищених верств населення неоподатковуваний мінімум доходів громадян в розмірі 17 грн. замінено на податкову соціальну пільгу в розмірі мінімальної заробітної плати; введено механізм податкового кредиту.

Податковим кодексом України запроваджено наступні зміни механізму оподаткування доходів громадян: уточнено визначення бази оподаткування; збільшено коло осіб, які мають право скористатися податковою соціальною пільгою; впорядковано ставки при оподаткуванні окремих видів специфічних доходів; удосконалено порядок оподаткування інвестиційних доходів; уточнено порядок сплати податку під час укладення договорів купівлі-продажу майна, отримання свідоцтв про спадщину, дарування тощо.

З початку системного реформування системи оподаткування доходів громадян вищезазначеними законодавчими актами обсяги надходжень ПДФО до бюджетів всіх рівнів збільшилися більш ніж у 4,5 рази: з 13,2 млрд. грн. у 2004 році до 60,2 млрд. грн. у 2011 році. Податок на доходи фізичних осіб є основним податковим джерелом формування місцевих бюджетів України, тому питання підвищення його фіскальної ефективності залишається актуальним і надалі.

Вагомий внесок у дослідження прагматики та проблематики оподаткування доходів фізичних осіб зробили відомі вітчизняні науковці: В. Андрущенко, В. Вишневський, О. Данілов, Т. Єфіменко, Ю. Іванов, А. Крисоватий, І. Луніна, І. Лютий, В. Мельник, С. Онишко, А. Соколовська, Л. Тарангул, В. Тропіна, В. Федосов, К. Швабій та ін. Серед зарубіжних вчених, крім класиків економічної науки: А. Сміта, Д. Рікардо,

Д. Кейнса, теорію прямих податків, у тому числі прибуткового оподаткування громадян, розробляли Д. Б'юкенен, А. Вагнер, В. Вікрі, А. Лаффер, Дж. Міррліс, Е. Селігман, Дж. Стігліц.

Водночас питання визначення та посилення дієвості фіскального потенціалу податку на доходи фізичних осіб з метою його найповнішого використання для підвищення податкової складової формування місцевих бюджетів України в умовах перманентної нестачі бюджетних ресурсів у регіонах, обмежених можливостей місцевого самоврядування щодо здійснення місцевих запозичень, домінування трансфертів з державного бюджету над власними фінансовими ресурсами досліджені недостатньо.

Метою цієї статті є виявлення тенденцій щодо динаміки надходжень податку на доходи фізичних осіб як важливого джерела формування бюджетних ресурсів на місцевому рівні, визначення фіскального потенціалу цього податку та розробка рекомендацій щодо підвищення результативності та фіскальної ефективності особистого прибуткового оподаткування в Україні з урахуванням європейського досвіду.

Основним суспільним призначенням податків, у тому числі податку на доходи фізичних осіб, є покриття фінансових потреб держави загалом та регіонів зокрема, що забезпечується за допомогою фіскальної функції. Значний фіскальний потенціал оподаткування доходів громадян пов'язаний насамперед із його широкою базою оподаткування та прямою залежністю між доходами платника і його платежами до бюджету. Проте результативність та фіскальна ефективність оподаткування доходів фізичних осіб можлива лише при достатньо високому економічному розвитку країни як необхідної умови зростання доходів, з яких сплачуються податки, та запровадження комплексного моніторингу доходів як об'єкта оподаткування. Натомість приховування доходів і ухилення від сплати податку створюють ризики зменшення його фіскального потенціалу, усунення яких вимагає досягнення належного рівня податкової свідомості та культури платників.

А. Нікітішин зазначає, що податок на доходи фізичних осіб змінюється автоматично залежно від

зміни валового внутрішнього продукту, тому належить до так званих вмонтованих макроекономічних стабілізаторів. Його дію засновано на властивості цього податку у період економічного піднесення зростати вищими темпами, ніж збільшуються особисті доходи, а в період економічної кризи зменшуватися швидше [1, с. 66].

У більшості розвинених країн прибутковий податок з громадян зарекомендував себе як інструмент виходу з кризової ситуації, стабілізації економіки та її динамічного розвитку, який безпосередньо регулює ціну робочої сили, впливає на трудові зусилля працівників, структуру споживання і

розвиток виробництва. Використання податків на доходи фізичних осіб у ринковій економіці надає можливість через їхні властивості позитивно впливати на стан економічного циклу, сукупний попит, виробництво товарів, робіт, послуг, забезпечуючи економічний розвиток.

У країнах Євросоюзу податок на доходи фізичних осіб посідає важливе місце в забезпеченні фінансової стабільності, соціальної справедливості та сталого економічного розвитку. Його основним призначенням є наповнення бюджету, що підтверджується високим граничним розміром ставок податку (табл. 1).

Таблиця 1. Ставки податку на доходи фізичних осіб у країнах Євросоюзу у 2010 році, %*

Країна	Найбільша ставка податку на доходи фізичних осіб	Відхилення 2000-2010 рр.	Країна	Найбільша ставка податку на доходи фізичних осіб	Відхилення 2000-2010 рр.
Австрія	50,0	0,0	Мальта	35,0	0,0
Бельгія	53,7	- 7,0	Нідерланди	52,0	- 8,0
Болгарія	10,0	- 30,0	Німеччина	47,5	- 6,3
Великобританія	50,0	+ 10,0	Польща	32,0	- 8,0
Греція	45,0	0,0	Португалія	42,0	+ 2,0
Данія	51,5	- 8,2	Румунія	16,0	- 24,0
Естонія	21,0	- 5,0	Словаччина	19,0	- 23,0
Ірландія	41,0	- 3,0	Словенія	41,0	- 9,0
Іспанія	43,0	- 5,0	Угорщина	40,6	- 3,4
Італія	45,2	- 0,7	Фінляндія	48,6	- 5,4
Кіпр	30,0	- 10,0	Франція	45,8	- 13,2
Латвія	26,0	+ 1,0	Чеська Республіка	15,0	- 17,0
Литва	15,0	- 18,0	Швеція	56,4	+ 4,9
Люксембург	39,0	- 8,2	Середнє значення	37,5	- 7,2

* Складено автором на основі даних [2, с. 109]

Дані таблиці 1 засвідчують, що в Україні ставки оподаткування доходів фізичних осіб знаходяться на значно нижчому рівні, ніж у європейських країнах. Так середнє значення найбільших ставок, за якими оподатковуються особисті доходи в країнах Євросоюзу, складає 37,5%. Причому на рівні, адекватному українському, знаходяться лише ставки прибуткового податку у постсоціалістичних країнах: Болгарії – 10%; Литви – 15; Чехії – 15; Румунії – 16; Словаччини – 19%. Найбільші ставки податку запроваджено у Швеції – 56,4%; Бельгії – 53,7; Нідерландах – 52,0; Данії – 51,5; Австрії – 50; Великобританії – 50%. У період з 2000 по 2010 роки спостерігається тенденція до зниження граничного розміру ставок особистого прибуткового податку в європейських країнах - у середньому на 7,2 відсоткового пункту. Найзначніше відповідне зниження відбулося в Болгарії – 30,0 в.п.; Румунії – 24,0; Словаччини – 23,0; Литві – 18,0; Чехії – 17,0; Франції – 13,2 в.п. Деякі країни ЄС підвищили ставки особистого прибуткового податку, а саме: Великобританія – на 10,0 в.п.; Швеція – на 4,9; Португалія – на 2,0; Латвія – на 1,0 в.п. В Австрії, Греції та на Мальті протягом останніх десяти років ставки особистого прибуткового податку не змінювалися.

Розмір ставок податку є одним з ключових чинників, які впливають на величину фіскального потенціалу податку на доходи фізичних осіб та його питому вагу у валовому внутрішньому продукті.

Частка особистого прибуткового податку у ВВП в країнах Євросоюзу складає в середньому 8,1% [2, с. 306], натомість в Україні не перевищує 5,0% (рис. 1).

Слід зазначити, що розвинені країни використовують механізм прогресивного оподаткування доходів і розгалужену систему пільг як найважливіший інструмент перерозподілу доходів, зниження рівня диференціації населення і забезпечення принципу справедливості в оподаткуванні.

Натомість перехід в Україні у 2004 році до пропорційного оподаткування доходів фізичних осіб призвів до втрат бюджету, не сприяв масштабній легалізації доходів населення, поглибив різницю між заможними та бідними верствами суспільства. ПДФО перестав бути ефективним інструментом перерозподілу доходів. Бюджетні надходження від податку на особисті доходи громадян після скасування прогресивного оподаткування скоротилися. Частка податку на доходи фізичних осіб у ВВП, яка у 2003 році досягла 5,1%, суттєво впала. Ще більш помітним стало зменшення частки податку в доходах Зведеного бюджету України (2003 рік – 18,0%) та в структурі податкових надходжень (2003 рік – 24,9%). За останніми двома параметрами дотепер не вдалось повернутись до рівня 2003 року, коли діяла прогресивна система особистого прибуткового оподаткування (рис. 2).

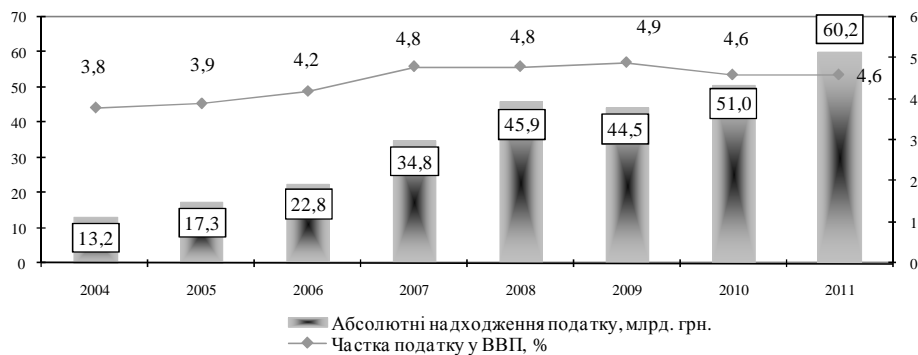

Рис. 1. Частка податку на доходи фізичних осіб у ВВП України, %*.
*Розраховано автором на основі даних [3; 4]

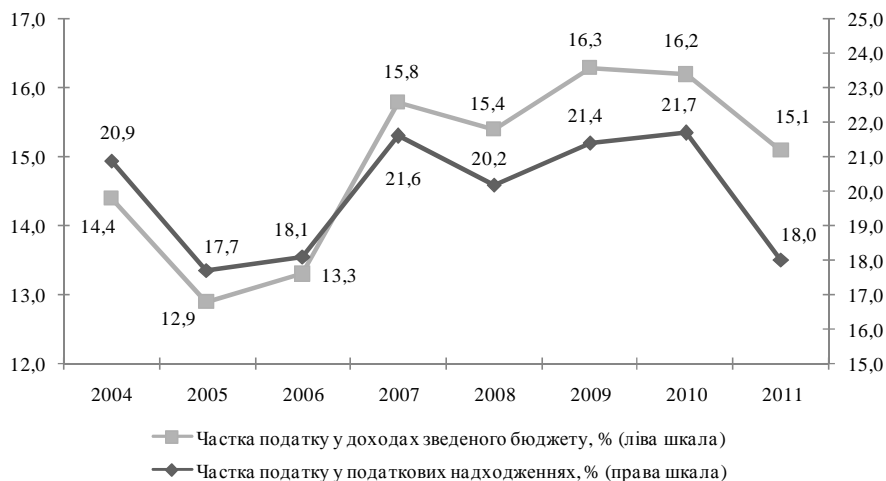

Рис. 2. Фіскальне значення податку на доходи фізичних осіб в Україні, %*
*Розраховано автором на основі даних [3]

Якщо в багатьох країнах світу податок на особисті доходи формує до 40% бюджету і відіграє провідну роль у його наповненні, то Україна демонструє значно нижчі показники: в середньому 14,9% доходів зведеного бюджету з максимальним значенням у 2009 році (16,3%) та мінімальним – у 2005 році (12,9%).

Питома вага ПДФО у податкових надходженнях зведеного бюджету складає в середньому 20,0% - від 17,7% у 2005 році до 21,7% у 2010 році, поступаючись надходженням від податку на додану вартість. Починаючи з 2009 року, частка ПДФО у загальному обсязі мобілізованих в Україні податків є стабільно більшою частки іншого прибуткового податку - податку на прибуток підприємств, що пояснюється більш широкою базою оподаткування податком на доходи фізичних осіб, результатами контрольно-перевірочних заходів та активізацією роботи податкових органів щодо популяризації кампанії декларування доходів громадян.

Як зазначає А. Соколовська, виконання податковою системою фіскальної функції можна охарактеризувати, визначивши ступінь відповідності між показниками фактичної наповнюваності бюджету держави і обсягами запланованих доходів [5, с. 304]. На рис. 3 наведено динаміку виконання планових показників податку на доходи фізичних осіб у Зведеному бюджеті України протягом 2004-2011 років.

Як бачимо, в період 2004-2007 років

спостерігається стале перевиконання планових показників податку на доходи фізичних осіб. Так у 2004 році план щодо мобілізації ПДФО в місцевих бюджетах України перевиконано на 22,7 млн. грн. або на 0,93%; у 2005 році - на 51,5 млн. грн. або на 0,30%; у 2006 році - на 392,1 млн. грн. або на 1,75%; у 2007 році - на 1416,6 млн. грн. або на 4,25%, що пов'язано, насамперед, із підвищенням рівня заробітної плати та розширенням бази оподаткування за результатами контрольно-перевірочної роботи. Натомість, починаючи з 2008 року, слід відзначити тенденцію до щорічного невиконання планових показників по цьому податку: у 2008 році - на 1828,5 млн. грн. або на 3,83%; у 2009 році - на 1606,6 млн. грн. або на 3,49%; у 2010 році - на 1236,9 млн. грн. або на 2,37%; у 2011 році - на 947,9 млн. грн. або на 1,55%

Загалом фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб зросли з 13 213,3 млн. грн. у 2004 році до 60 224,5 млн. грн. у 2011 році, тобто на 355,78%. Здебільшого таке потужне зростання мобілізованих обсягів податку обумовлено підвищенням рівня заробітної плати у зв'язку з інфляційними процесами, що суттєво не збільшило реальних обсягів фінансування місцевих видатків.

Надзвичайно актуальними залишаються питання визначення фіскального потенціалу податку на доходи фізичних осіб та пошуку фіскальних резервів особистого прибуткового оподаткування з метою підвищення податкової складової формування

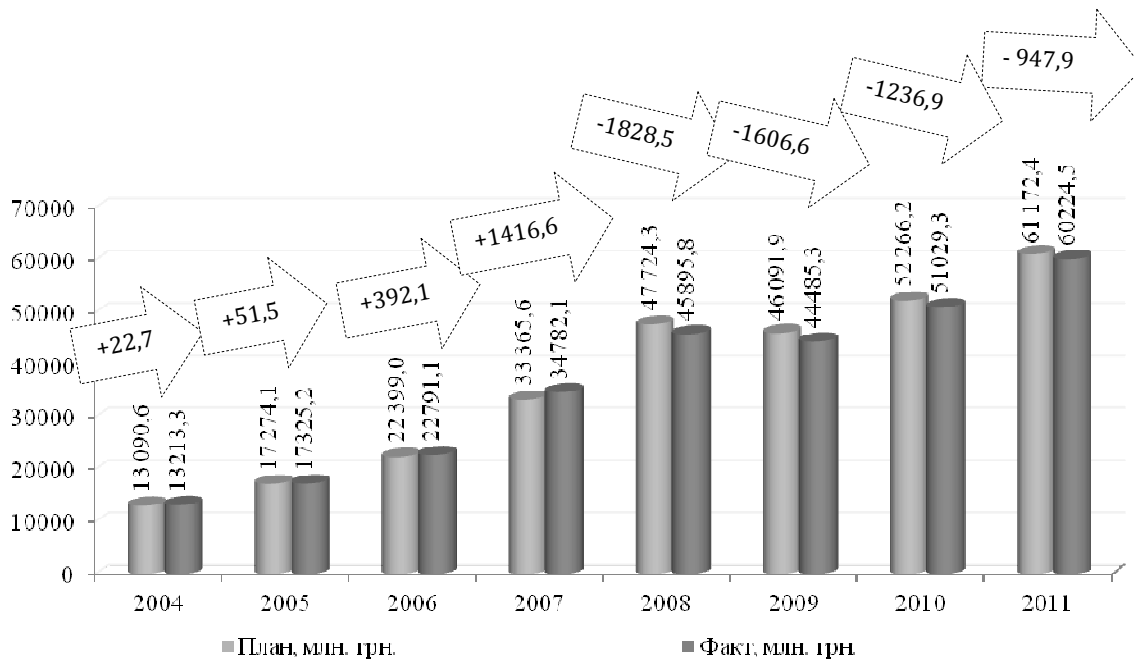

Рис. 3. Динаміка виконання планових показників податку на доходи фізичних осіб у Зведеному бюджеті України, млн. грн.*

* Розраховано автором на основі даних [3]

місцевих бюджетів України як економічно виправданій альтернативі трансфертам з державного бюджету та позиковим фінансам.

Доцільним при пошуку фіскальних резервів

особистого прибуткового оподаткування є дослідження податку на доходи фізичних осіб у контексті динаміки доходів населення (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка доходів населення і податку на доходи фізичних осіб в Україні*

Показник	Роки							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Доходи населення, млрд. грн.	274,2	381,4	472,1	623,3	845,6	894,3	1101,2	1251,0
Абсолютні надходження податку, млрд. грн.	13,2	17,3	22,8	34,8	45,9	44,5	51,0	60,2
Ставка податку (базова), %	13	13	13	15	15	15	15	15 (17)
Частка ПДФО у доходах населення, %	4,8	4,5	4,8	5,6	5,4	5,0	4,6	4,8

* Розраховано автором на основі даних [3; 4]

Дані таблиці 2 засвідчують, що частка податку на доходи фізичних осіб у доходах населення є втричі меншою його базової ставки. Такий результат можна пояснити, по-перше, застосуванням податкової соціальної пільги, по-друге, наявністю у громадян доходів, які не стосуються об'єкта оподаткування. Так за методологією розрахунків, яка використовується Державним комітетом статистики України, до доходів населення належать: заробітна плата, прибуток та змішаний дохід, дохід від власності, соціальні допомоги, інші поточні трансферти [4]. Об'єктом оподаткування податком на доходи фізичних осіб за базовою ставкою в цьому випадку є лише заробітна плата і прибуток та змішаний дохід. Доходи від власності оподатковуються за додатковими ставками для оподаткування окремих видів специфічних доходів. Соціальні допомоги та інші поточні трансферти взагалі не підлягають оподаткуванню.

Унаслідок вищезазначеного частка податку на доходи фізичних осіб у доходах населення України складає в середньому 4,9% - від 4,5% у 2005 році до

5,6% у 2007 році. Запроваджена Податковим кодексом України підвищена ставка 17% для доходів, які у звітному місяці перевищують 10-кратний розмір мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного року, суттєво не змінила питому вагу ПДФО у доходах населення, тобто не мала значного фіскального ефекту.

Виконання податком на доходи фізичних осіб фіскальної функції можна оцінити за допомогою фіскального потенціалу.

Під фіскальним потенціалом прибуткового оподаткування, на думку Ю. Жеревчук, варто розуміти максимально можливу потенційну суму надходжень від прибуткових податків за певний період часу, яка може бути мобілізована для задоволення фіскальних інтересів держави в межах чинного податкового законодавства як у офіційному, так і в тіньовому секторах економіки, а також сума невикористаних можливостей щодо оподаткування доходів (прибутків) фізичних та юридичних осіб для фінансування державних видатків [6, с. 45].

За визначенням І. Шевчук, фіскальний потенціал оподаткування доходів фізичних осіб – це комплекс правових, організаційних та економічних заходів щодо повного використання наявних і прихованих можливостей справляння податків з особистих доходів та нарощування податкових надходжень з усіх джерел доходів для наповнення місцевого бюджету [7, с. 17].

Розрахуємо величину ПДФО, яка повинна бути сплачена із заробітної плати і прибутку та змішаного доходу (табл. 3). Розраховану суму можна вважати фіскальним потенціалом податку на доходи фізичних осіб, оскільки це і є максимально можлива потенційна сума надходжень цього податку.

З таблиці 3 видно, що величина фіскального потенціалу податку на доходи фізичних осіб значно відрізняється від його фактичних надходжень до бюджету. Занепокоєння викликає стала тенденція до щорічного збільшення різниці між фіскальним потенціалом та фактичними надходженнями податку: від 7,7 млрд. грн. у 2004 році до 47,7 млрд. грн. у 2011 році. Крім того, якщо у 2004 році нереалізовані резерви склали 36,8% фіскального потенціалу ПДФО, то у 2011 році зазначений показник збільшився вже до 44,2%.

Співвідношення між фактичними і потенційно можливими податковими надходженнями з доходів фізичних осіб підтверджує висновок про те, що в кожному з джерел особистих доходів закладено велику потенційну фіскальну можливість, які на сучасному етапі не розкриваються у повному обсязі. Наявність резервів можна пояснити як об'єктивними чинниками – наявністю податкової соціальної пільги та доходів населення, які не залучаються до об'єкта оподаткування, так і значними обсягами ухилення від сплати податку.

Одним з першочергових заходів щодо підвищення результативності та фіскальної ефективності податку на доходи фізичних осіб як основного податкового джерела наповнення місцевих бюджетів є зниження навантаження на фонд оплати праці з метою зменшення масштабів ухилення від оподаткування. За оцінками Міжнародної організації праці та Світового банку, рівень нелегального працевлаштування в Україні становить від 2 до 4,7 млн. осіб, що складає 14-33% від офіційно працюючих [8], тобто майже 140 млрд. грн. виплачуються «у конвертах» та не оподатковуються. При базовій ставці ПДФО 15% припускаємо, що внаслідок тіншової зайнятості бюджет втрачає понад 21 млрд. грн.

З іншого боку, громадяни з високим доходом приховують справжні суми своїх доходів, повністю або частково ухиляються від зобов'язань. Масштаби таких ухилень можна оцінити у 20-30 % від сплачених сум податку на доходи фізичних осіб, тобто в суму 3-5 млрд. грн. [9, с. 180].

Таке поширення тіншового сектору доходів населення пов'язане, у першу чергу, із значним податковим навантаженням на фонд оплати праці. За даними незалежних аналітичних інститутів, в Україні в середньому 43% прибутку спрямовується на соціальні внески з фонду оплати праці, тоді як в ЄС – в середньому 26,2%; у світі – на рівні 15-16% [10, с. 234].

Висока частка єдиного соціального внеску змушує роботодавців виплачувати заробітну плату в конвертах, не дає змоги вийти їй із тіні. І саме в напрямку розв'язання цієї проблеми має відбуватися

удосконалення системи особистого прибуткового оподаткування.

По-друге, залишаються не вирішеними багато суперечливих питань, зокрема оптимізація пільг, які для місцевих бюджетів позначаються істотним зменшенням доходів, а також не розроблені реальні шляхи легалізації «тіншових» доходів населення для цілей оподаткування податком на доходи фізичних осіб і практичні механізми задля зниження витрат на адміністрування податку.

Слід також зазначити, що аналіз результатів контрольно-перевірочної роботи підрозділів оподаткування фізичних осіб органів ДПС України засвідчує, що здійснення перевірок значної кількості платників ПДФО ускладнюється у зв'язку з обмеженим трирічним терміном, який може бути охоплений перевіркою. Три роки – занадто малий термін, адже в деяких європейських країнах податковими перевіркою охоплений період діяльності платника за останні п'ять років.

Доцільним, на нашу думку, є поглиблення прогресії податку на доходи фізичних осіб. У Податковому кодексі зроблений перший крок у цьому напрямку – запроваджена ставка оподаткування в розмірі 17 % для осіб, заробітна плата яких перевищує 10-кратний розмір мінімальної заробітної плати. Разом з тим, економічно і соціально обґрунтованим вбачається запровадження більш високої ставки на доходи, які в декілька раз перевищують середній показник заробітної плати. Проте при побудові прогресивної шкали оподаткування важливо враховувати, що встановлення надто високої ставки для громадян із значними доходами в умовах України автоматично призведе до приховування ними своїх доходів.

Нарощуванню фіскального потенціалу податку на доходи фізичних осіб сприятиме продумана фіскальна політика, спрямована на виховання податкової свідомості, посилення відповідальності за порушення податкового законодавства, зниження навантаження на фонд оплати праці, тобто створення умов для легалізації тіншових доходів, що становить важливий напрям розширення бази оподаткування.

Вітчизняна система оподаткування доходів фізичних осіб на сучасному етапі певною мірою наблизилася до принципу рівності платників податку; набула ознак та елементів, притаманних європейським системам оподаткування; врахувала відносини, пов'язані з отриманням доходів при функціонуванні соціально-ринкової економіки. Разом з тим, виконання фіскальної функції податком на доходи фізичних осіб не є ефективним. Основними причинами недостатнього фіскального значення ПДФО в Україні є низький рівень доходів переважної більшості населення, поширення практики масового ухилення від оподаткування та запровадження пропорційної ставки податку. Крім того, в період фінансової та економічної нестабільності, у зв'язку із зменшенням доходів фізичних осіб та збільшенням безробіття, надходження до бюджету від ПДФО зменшуються.

Проведене дослідження фіскального потенціалу податку на доходи фізичних осіб показує, що його основу складає розширення бази оподаткування в напрямку удосконалення оподаткування доходів, відмінних від заробітної плати; підвищення загального рівня життя населення як умови зростання їхніх доходів; встановлення прогресивного

Таблиця 3. Фіскальний потенціал податку на доходи фізичних осіб, млрд. грн.*

Показник	Роки							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Заробітна плата, прибуток та змішаний дохід населення	161,1	219,0	274,3	374,2	497,5	495,1	609,6	719,6
Ставка податку (базова), %	13	13	13	15	15	15	15	15
Фіскальний потенціал податку	20,9	28,5	35,7	56,1	74,6	74,3	91,4	107,9
Фактичні обсяги податку	13,2	17,3	22,8	34,8	45,9	44,5	51,0	60,2
Різниця між фіскальним потенціалом та фактичними надходженнями податку на доходи фізичних осіб	7,7	11,2	12,9	21,3	28,7	29,8	40,4	47,7

* Розраховано автором на основі даних [3; 4]

оподаткування та виведення з тіні доходів українських громадян.

Синергетичний ефект від комплексних дій щодо реформування податкової системи України загалом та ефективного маніпулювання елементами податку на доходи фізичних осіб (об'єктом оподаткування, базою оподаткування, ставками, податковими пільгами) зокрема, не лише позитивно вплине на такі соціально-економічні явища та процеси у державі як споживання, нагромадження, заощадження, інвестування, інновації, стимулювання ділової активності суб'єктів господарювання, забезпечення зайнятості та добробуту громадян, а і дозволить зменшити боргове навантаження на національну економіку, забезпечивши потужні податкові джерела фінансування державних та місцевих видатків.

Соціально-економічний розвиток територіальних громад в умовах нестабільності державних та місцевих фінансів вимагає пошуку фіскальних резервів формування місцевих бюджетів, основним податковим джерелом яких є податок на доходи фізичних осіб. Доцільним у цьому напрямку вбачається прогнозування фіскальних ефектів від поглиблення прогресії ПДФО та найповнішого використання фіскального потенціалу цього податку.

Список літератури

1. Нікітішин А. О. Нова система оподаткування доходів фізичних осіб [Текст] / А.О. Нікітішин // *Фінанси України*. - 2004. - № 10. - С. 65-71.
2. *Taxation trends in the European Union. Data for the EU Member States, Iceland and Norway* // Eurostat Statistical books. - Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010. - 430 p.
3. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення [Текст] / А. М. Соколовська. - К.: Знання-прес, 2004. - 454 с.
6. Жеревчук Ю. В. Фіскальний потенціал прибуткових податків [Текст] / Ю. В. Жеревчук // *Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету «Наука й економіка»*. - 2009. - № 4 (16). - Т.1. - С. 42-50.
7. Шевчук І.В. Механізм оподаткування доходів фізичних осіб в ринкових умовах: автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / І. В. Шевчук; Національний аграрний університет Кабінету Міністрів України. - К., 2009. - 22 с.

8. Черкасов А. Роботодавці отримують економічні стимули надавати легальні робочі місця [Текст] / А. Черкасов. - Урядовий кур'єр. - 2011. - 2 серпня.

9. Покатаєва О. В. Удосконалення методики обчислення податку з доходів фізичних осіб [Текст] / О. В. Покатаєва // *Держава та регіони: Серія «Економіка та підприємництво»*. - 2008. - № 2. - С. 178-182.

10. Микитенко Т. В. Податковий контроль податку з доходів фізичних осіб [Текст] / Т.В. Микитенко, Т.М. Міщенко // *Збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Гармонізація оподаткування в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів»*. - Ірпінь, 2012. - Част.1. - С.234-235.

РЕЗЮМЕ

Сидельникова Лариса

Синергия и действенность фискального потенциала налога на доходы физических лиц

Исследованы особенности функционирования налога на доходы физических лиц как основной налоговой составляющей финансирования местных расходов. Проведена оценка фискального потенциала этого налога. Предложены направления повышения результативности и фискальной эффективности индивидуального подоходного налогообложения в Украине с учетом европейского опыта.

RESUME

Sidel'nykova Larysa

Synergy and effectiveness of fiscal potential of personal income tax

The features of functioning of the personal income tax as the basic tax constituent of financing of the local expenses are researched. The estimation of fiscal potential of this tax is done. Directions of increase effectiveness and fiscal efficiency of personal income taxation in Ukraine taking into account European experience are offered.

Стаття надійшла до редакції 17.04.2012 р.